

Sygn. akt III AUa 739/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maria Sałańska - Szumakowicz
Sędziowie:	SSA Jerzy Andrzejewski SSO del. Maria Ołtarzewska (spr.)
Protokolant:	stażysta Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 6 listopada 2015 r. w Gdańsku

sprawy L. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26 lutego 2015 r., sygn. akt VI U 2367/14

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

SSO del. Maria Ołtarzewska SSA Maria Sałańska - Szumakowicz SSA Jerzy Andrzejewski

Sygn. akt III AUa 739/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 19 sierpnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił L. L. prawa do wcześniejszej emerytury. Organ rentowy powołał się na przepisy art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013.1440 j.t. ze zm.) i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8 z 1983 r., poz. 43 ze zm.). W uzasadnieniu decyzji wskazano, że ubezpieczony nie spełnia warunków do przyznania żadanego świadczenia, gdyż nie wykazał, aby przez 15 lat pracował w warunkach szczególnych. Organ rentowy na podstawie przedłożonych przez ubezpieczonego świadectw pracy w szczególnych warunkach, uwzględnił wszystkie okresy pracy ubezpieczonego, z pominięciem okresów nieskładkowych.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł ubezpieczony, domagając się jej zmiany i przyznania żadanego świadczenia, bowiem spełnia wszystkie warunki niezbędne do przyznania mu tego prawa, w tym posiada wymagany okres pracy w warunkach szczególnych w Gminnej Spółdzielni (...) w S., w okresie od 1 kwietnia 1977 r. do 31 grudnia 1986 r., gdzie pełnił zastępstwa za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach, będących na urloпах wypoczynkowych, zwolnieniach lekarskich lub z innych przyczyn nieobecnych w pracy. Na tę okoliczność ubezpieczony przedstawił zaświadczenia z Gminnej Spółdzielni (...) w S. i wniósł o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania i podtrzymał stanowisko zawarte w skarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 26 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego, w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu L. L. prawo do emerytury, poczynając od dnia 21 sierpnia 2014 roku oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz ubezpieczonego L. L. kwotę 120 zł /sto dwadzieścia złotych/ tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego oraz stwierdził, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Uzasadniając powyższy wyrok Sąd Okręgowy wskazał, iż ubezpieczony L. L., urodzony dnia (...), w dniu 8 kwietnia 2014 roku, złożył wniosek o przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury. Organ rentowy uznał za udokumentowany staż ubezpieczeniowy na dzień 1 stycznia 1999 roku w wymiarze: 27 lat, 1 miesiąca i 12 dni. Organ rentowy zaliczył ubezpieczonemu do okresu pracy w warunkach szczególnych 14 lat, 11 miesięcy i 21 dni. Ubezpieczony nie jest członkiem OFE.

Sąd Okręgowy wskazał, iż w niniejszej sprawie sporną pozostawała okoliczność, czy ubezpieczony przez okres co najmniej 15 lat był zatrudniony w warunkach szczególnych, czy taki charakter miało zatrudnienie w Gminnej Spółdzielni (...) w S. w okresie od 1 kwietnia 1977 r. do 31 grudnia 1986 r., kiedy pełnił zastępstwa za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach, będących na urloпах; wypoczynkowych, zwolnieniach lekarskich lub z innych przyczyn nieobecnych w pracy.

Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe, na podstawie którego ustalił następujący stan faktyczny. W okresie od 1.04.1977 r. do 31.01.2009 r. ubezpieczony był zatrudniony w Gminnej Spółdzielni (...) w S. jako kierowca, na podstawie umowy pracę. Ubezpieczony, pracując w ww. Spółdzielni, zastępował w różnych okresach kierowców zatrudnionych przez Spółdzielnię, którzy przebywali na urloпах wypoczynkowych, zwolnieniach lekarskich lub byli nieobecni w pracy z innych przyczyn. Zastępstwa były kilkudniowe, niekiedy trwały dwa tygodnie lub miesiąc. Najdłuższe zastępstwo wykonywane przez ubezpieczonego trwało miesiąc. Ubezpieczony pracując na zastępstwach, korzystał z (...), o tonażu powyżej 3,5 t. Sąd Okręgowy uznał omówione wyżej dowody za wiarygodne, ponieważ nie zawierają sprzeczności, wzajemnie się uzupełniają, tworzą spójną, logiczną całość.

Sąd Okręgowy dokonał oceny omówionego wyżej stanu faktycznego w kontekście przepisów art. 184 i 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U z 2013.1440 j.t. ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8 z 1983 r., poz. 43 ze zm.). Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, iż zgodnie z treścią art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32-34, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, tj. w dniu 1 stycznia 1999 roku, osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Sąd Okręgowy wskazał, iż emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnymi, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (art. 184 ust. 2). Zgodnie z treścią art. 32 ust 1 cytowanej wyżej ustawy ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1 (65 lat dla mężczyzn, 60 lat dla kobiet). Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w cytowanym wyżej przepisie, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. Z kolei przepisy rozporządzenia wykonawczego z dnia 7 lutego 1983 r., które nadal zachowały swoją moc na warunkach określonych w art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS mają zastosowanie do wszystkich pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z § 2 tego rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, a okresy te stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia lub w świadectwie pracy. Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia z 1983 r. pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy, rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 marca 2009 r., IPK 194/08).

Sąd Okręgowy wskazał, iż w niniejszej sprawie niespornym był między stronami staż pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych, uwzględniony przez organ rentowy, w wymiarze 14 lat, 11 miesięcy i 9 dni, w zakładach pracy Pojazdy Szynowe (...) Spółka Akcyjna oraz w Gminnej Spółdzielni (...) w S.. Spornym pozostawała okoliczność, czy ubezpieczony pracował przez co najmniej 15 lat w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, czy taki charakter miało zatrudnienie w Gminnej Spółdzielni (...) w S., w okresie od 1 kwietnia 1977 r. do 31 grudnia 1986 r., gdzie ubezpieczony pełnił przez okres ok. 10 miesięcy zastępstwa za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach, będących na urloпах wypoczynkowych, zwolnieniach lekarskich lub z innych przyczyn nieobecnych w pracy.

Sąd Okręgowy w niniejszym postępowaniu dopuścił, na powyższą okoliczność, dowód z zeznań świadków oraz z zeznań ubezpieczonego. Sąd Okręgowy uznał zeznania powyższych osób co do zasady za wiarygodne, jednak nie dał im wiary w zakresie, w jakim świadkowie i ubezpieczony twierdzili, iż praca świadczona przez ubezpieczonego z tytułu zastępstw w Gminnej Spółdzielni (...) była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres 10 miesięcy, ponieważ z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że w okresie tym ubezpieczony pełnił zastępstwa incydentalne i okazjonalne, trudne do umiejscowienia w czasie, nawet przez samego ubezpieczonego. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, iż żaden ze świadków nie potrafił precyzyjnie określić w jakim okresie i przez jak długi czas była wykonywana praca na zastępstwa przez ubezpieczonego. Stąd też w ocenie Sądu Okręgowego wykonywana przez odwołującego praca na zastępstwa w okresie zatrudnienia od 1.04.1977 r. do 31.01.2009 r. w Gminnej Spółdzielni (...) w S. nie była pracą wykonywaną w warunkach szczególnych, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, w rozumieniu przepisu art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Sąd Okręgowy jednakże, podzielając pogląd utrwalony w judykaturze uznał, że nie należy odliczać ubezpieczonemu okresów nieskładkowych od okresu pracy w warunkach szczególnych, co uczynił pozwany organ rentowy, odliczając 131 dni takiej pracy, co stanowi jednocześnie 4 miesiące i 13 dni w okresie od 1995 r. do 1998 r. W ocenie Sądu Okręgowego powyższe okresy nieskładkowe podlegają

również włączeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych, jako okresy spowodowane niezdolnością do pracy, za które zostało wypłacone wynagrodzenie bądź świadczenia - z ubezpieczenia społecznego w oparciu o ustawę z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2014 r., poz. 159). Sąd Okręgowy zgodził się ze stanowiskiem zawartym w wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 listopada 2013 r., sygn. akt III AUa 391/13, w którym Sąd Apelacyjny stwierdził, że przyjęcia, iż zatrudniony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy nie niweczą krótkotrwałe nieobecności na stanowisku pracy związane np. ze szkoleniami, pracami biurowymi, sprawozdawczością, jednakże, co do zasady, jedynie okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy wypełniają weryfikowalne kryterium uznania pracy o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości, lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu; na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Stałe wykonywanie takich prac oznacza, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku) lub okresowe, a nie stałe świadczenie pracy, wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia. Sąd Okręgowy przytoczył fragment uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego, w którym wskazał on, że do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach może być zaliczony okres niewykonywania pracy, za który pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, iż powyższe stanowisko poparte jest także orzecznictwem Sądu Najwyższego, tj. wyrokiem SN z dnia 7 października 2014 r., sygn. akt I UK 51/14 oraz wyrokiem z dnia 30 lipca 2003 r., sygn. akt II UK 323/02. Sąd Okręgowy stwierdził, iż przytoczone powyżej ustalenia w sposób jednoznaczny wskazują, że wliczając okres nieskładkowy do pracy w warunkach szczególnych została spełniona przez ubezpieczonego przesłanka 15-letniego zatrudnienia w warunkach szczególnych określona w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a które uprawnia do przejścia do emerytury w wieku niższym niż ogólnie przyjęty i suma okresów zatrudnienia w warunkach szczególnych, uwzględnionych przez organ rentowy oraz uznanych za takie w postępowaniu przed Sądem do dnia 1 stycznia 1999 roku uprawnia ubezpieczonego do przyznania mu wcześniejszej emerytury, gdyż został spełniony warunek 15 lat pracy w warunkach szczególnych i dlatego na podstawie z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy zmienił decyzję organu rentowego, przyznając ubezpieczonemu L. L. prawo do emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach począwszy od dnia 21 sierpnia 2014 roku, tj. począwszy od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożył on wniosek o ustalenie prawa do tego świadczenia. O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł w punkcie 2 wyroku na podstawie przepisu art. 98 k.p.c. w związku z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 490). W punkcie 3 wyroku Sąd Okręgowy zgodnie z przepisem art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS z urzędu orzekł w przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Zdaniem Sądu Okręgowego, w okolicznościach przedmiotowej sprawy brak było podstaw do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego, pomimo uwzględnienia odwołania ubezpieczonego. Mając na uwadze sformalizowany przebieg postępowania przed organem rentowym, jak również występujące ograniczenia dowodowe, do przyznania ubezpieczonemu prawa do żądanego świadczenia konieczne było przeprowadzenie postępowania dowodowego na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego na okoliczność świadczenia przez ubezpieczonego pracy w warunkach szczególnych.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy zaskarżając powyższy wyrok w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego, w szczególności art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 z późn. zm.) polegającego na przyjęciu, iż ubezpieczony spełnił wymóg 15 lat pracy w warunkach szczególnych i prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. Powołując się na powyższą podstawę apelacji organ rentowy wniósł o zmianę wyroku w całości i oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy celem ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, iż stanowisko strony pozwanej na okoliczność powstałego sporu opiera się o treść art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym warunkiem ustalenia prawa do emerytury było udowodnienie okresu pracy w szczególnych warunkach 15 lat. Oczywistym dla organu rentowego pozostaje, iż ustalony stan faktyczny przedmiotowej sprawy należy odnieść do treści art. 184, art. 32 ustawy i treści § 2 i 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.nr 8 poz.43 ze zm.). Zgodnie z § 2 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. W myśl § 4 prawo do emerytury nabywa pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A załącznika do rozporządzenia. Wnioskodawca udowodnił wykonywanie pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 14 lat 11 m-cy i 21 dni. Na okoliczność wykonywania pracy w szczególnych warunkach Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe w tym dowód z zeznań świadków na okoliczność pracy w Gminnej Spółdzielni (...) w S. od 1 kwietnia 1977 roku do 31 grudnia 1986 roku, kiedy pełnił zastępstwa za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach, nieobecnych w pracy. Sąd Okręgowy nie dał wiary zeznaniom świadków, iż praca świadczona przez ubezpieczonego z tytułu zastępstw pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach w Gminnej Spółdzielni (...) w S. była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres 10 m-cy. Sąd Okręgowy natomiast zaliczył ubezpieczonemu okresy nieskładkowe spowodowane niezdolnością do pracy do okresów pracy w szczególnych warunkach w okresie od 1995 r. do 1998 r. Organ rentowy podniósł, iż z powyższym ustaleniem nie może się zgodzić, bowiem jak już wyżej wskazano w myśl § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. nr 8 poz. 43) okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. W ocenie organu rentowego wymóg okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze powinien odnosić się do okresu faktycznego wykonywania takiej pracy, z pominięciem okresów wyłącznie formalnego pozostawania w zatrudnieniu, w których pracownik - zgodnie z treścią łączącego go z pracodawcą stosunku pracy - zajmuje stanowisko, z którym łączy się wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, lecz w rzeczywistości pracy tej nie wykonuje, a tym samym nie jest narażony na uciążliwości związane z warunkami lub charakterem pracy. Organ rentowy zwrócił uwagę, iż jak wynika z orzecznictwa sądowego nie korzysta z uprawnienia do emerytury przy niższym wieku emerytalnym pracownik, który nie udowodnił, że wykonywał pracę w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. W ocenie organu trudno się zgodzić z poglądem prezentowanym w orzecznictwie, tym samym z niniejszym wyrokiem, iż ubezpieczony pobierając zasiłek chorobowy wykonywał pracę w szczególnych warunkach. W świetle powyższego, zdaniem organu rentowego, wydanie wyroku na podstawie materiału zgromadzonego w sprawie nastąpiło z uchybieniem zasadzie swobodnej oceny materiału dowodowego zebranego w sprawie ustanowionej art. 233 § 1 k.p.c. oraz z naruszeniem przepisów prawa materialnego wskazanych na wstępie.

Ubezpieczony w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie, jednak z innych przyczyn niż wskazane w apelacji.

Przystępując do analizy zasadności wywiezionej przez pozwaną organ rentowy apelacji, w pierwszej kolejności wskazać należy, że prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze przewidziane jest w art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015r., poz. 748; dalej: ustawa), zawartym w rozdziale 2 działu II ustawy dotyczącym urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. Przepis ten w ust. 4 stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach

lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r., Nr 8, poz. 43 ze zm., dalej: rozporządzenie). Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 powyższego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli łącznie osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Stosownie do art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli: (1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz (2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (tj. co najmniej 25 lat dla mężczyzn). W myśl ust. 2 emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Podstawę prawną ustalenia uprawnień L. L. do wcześniejszej emerytury stanowi przepis art. 184 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej. Zatem ubezpieczony na dzień 1 stycznia 1999 r. musi legitymować się co najmniej 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym, w tym 15 latami pracy w warunkach szczególnych.

Mając na uwadze powyższe, wskazać należy, że w rozpoznawanej sprawie nie budziło wątpliwości osiągnięcie przez ubezpieczonego tak określonego wieku emerytalnego jak i ogólnego stażu zatrudnienia. Spór między stronami dotyczył wyłącznie spełnienia przez wnioskodawcę warunku wynikającego z przepisu art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej w zw. z § 4 ust. 1 pkt 3 przywołanego wyżej rozporządzenia, a mianowicie legitymowania się okresem pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 15 lat.

Przechodząc do oceny merytorycznej żądania wnioskodawcy, w pierwszej kolejności podkreślić należy, iż obniżenie wieku emerytalnego niektórym grupom zawodowym uzasadnia się narażeniem tych osób na szybsze niż przeciętne zrealizowanie się emerytalnego ryzyka z powodu wystąpienia w ich zawodach czynników negatywnych (najczęściej szkodliwych dla zdrowia lub obniżających sprawności psychofizyczne), które doprowadzają do wcześniejszej niż powszechnie utraty sił do wykonywania dotychczasowej pracy. Stąd też prawo do emerytury w wieku niższym nie jest tu przywilejem, lecz co do zasady wynika ze szczególnych właściwości wykonywanej pracy. Cechą niezbędną do uznania danego zatrudnienia za wykonywane w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. jest wykonywanie pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. Stanowi o tym przepis § 2 ust. 1 rozporządzenia, wskazując przez to, że intencją ustawodawcy było zawężenie zakresu okresów szczególnych tylko do tych okresów zatrudnienia, w których praca była faktycznie wykonywana, a nie do samego pozostawania w zatrudnieniu. Zaznaczyć bowiem trzeba, że tylko okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy kreują i wypełniają weryfikowalne kryterium uznania pracy o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości, lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Taki sam warunek odnosi się do wymagania stałego wykonywania takich prac, co oznacza, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku), i nie stałe świadczenie pracy wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia (vide wyrok SN z 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008/21-22/329). Przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych 9 art. 184 w związku z art. 32) jak i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. przytoczone wyżej te należy interpretować ściśle.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie zasługuje na uwzględnienie zarzut apelującego, jakoby okresy zwolnienia lekarskiego nie mogły być uwzględnione do okresów uprawniających do przyznania świadczenia emerytalnego z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Sąd Apelacyjny w niniejszym zakresie w całej rozciągłości podzielił stanowisko Sądu Okręgowego i zaprezentowane przez niego orzecznictwo. W uchwale z 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03, Sąd Najwyższy uznał, że do okresu pracy w szczególnych warunkach, o jakich mowa w § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia

Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania tego stosunku pracy, przypadające po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). W następstwie tej uchwały doszło do zmiany pierwotnego brzmienia art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez dodanie od 1 lipca 2004 r. ust. 1a, zgodnie z którym przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się: 1) okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa; 2) okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego. Z dniem 1 listopada 2005 r. została uchylona regulacja z pkt 2 i pozostała regulacja z pkt 1 ust. 1a art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W rozpoznawanej sprawie chodzi o okresy sprzed 1 stycznia 1999 r., dlatego do sytuacji skarżącego nie ma zastosowania wyłączenie wprowadzone przez dodanie do art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ust. 1a pkt 1 ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264). Orzecznictwo Sądu Najwyższego poszło w kierunku zrównania sytuacji pracowników, którzy nie wykonywali pracy, pobierając świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, także przed zmianą wprowadzoną ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r., co pozwala zaliczyć do pracy w szczególnych warunkach okresy niezdolności do pracy sprzed 1 lipca 2004 r. jako daty wprowadzenia nowej regulacji - dodania ust. 1a do art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 16 lipca 2009 r., II UK 388/08, z 21 maja 2009 r., II UK 370/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 20; z 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z 30 stycznia 2008 r., I UK 204/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 106; z 6 stycznia 2009 r., I UK 194/08). Wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 r. określonego w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy obowiązujących po dniu 1 lipca 2004 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09, OSNP 2011 nr 19-20, poz. 260; z 13 lipca 2011 r., I UK 12/11, z 18 lipca 2007 r., I UK 62/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 269). Zatem w tym zakresie Sąd Okręgowy słusznie uwzględnił okresy niezdolności do pracy w wymiarze 4 miesięcy 15 dni do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Słusznie też Sąd Okręgowy uznał, iż wykonywana przez odwołującego praca na zastępstwa w okresie zatrudnienia od 1.04.1977 r. do 31.12.1986 r. w Gminnej Spółdzielni (...) w S. nie była pracą wykonywaną w warunkach szczególnych, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, w rozumieniu przepisu art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Sąd Apelacyjny podziela ustalenia Sądu Okręgowego, iż ubezpieczony pełnił zastępstwa incydentalne i okazjonalne, trudne do umiejscowienia w czasie, nawet przez samego ubezpieczonego. Sąd Okręgowy trafnie zwrócił uwagę, iż żaden ze świadków nie potrafił precyzyjnie określić w jakim okresie i przez jak długi czas była wykonywana praca na zastępstwa przez ubezpieczonego. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko wypracowane w orzecznictwie, iż praca w warunkach szczególnych, by mogła uprawniać do nabycia świadczenia musi być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a nie zastępczo w bliżej nieokreślonym wymiarze.

Sąd Apelacyjny wskazuje, iż granice zaskarżenia wiążą sąd odwoławczy, co oznacza, że sąd ten nie może swoim rozstrzygnięciem objąć niezaskarżonej części wyroku. Gdy strona skarży wyrok w całości, granice zaskarżenia pokrywają się z zakresem rozpoznania sprawy przez sąd I instancji. W granicach zaskarżenia sąd odwoławczy jest uprawniony do merytorycznego rozpoznania sprawy. Oznacza to, że może dokonywać własnych ustaleń faktycznych prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestając na materiale zebranym w I instancji (art. 381 i 382 KPC). Do przyjętych ustaleń faktycznych może zastosować właściwe przepisy prawa materialnego niezależnie od zarzutów podniesionych w apelacji, będąc ewentualnie związanym oceną prawną lub uchwałą SN (art. 386 § 6, art. 39820 i 390 § 2 KPC). Sąd odwoławczy nie jest związany przedstawionymi w apelacji zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go jedynie zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego (uchw. SN (7) z 31.1.2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55; zob. też post. SN z 16.6.2004 r., I CZ 40/04, Legalis; wyr. SN z 6.6.2007 r., II

PK 318/06, OSNAPiUS 2008, Nr 23-24, poz. 344). Jedyne wyjątek ustanowiony w art. 378 § 1 k.p.c., który nakazuje sądowi II instancji w granicach zaskarżenia wziąć pod uwagę nieważność postępowania przed sądem I instancji (por. wyr. SN z 14.1.2009 r., IV CSK 350/08, Legalis; wyr. SN z 31.1.2008 r., II CSK 400/07, Legalis). Sąd odwoławczy powinien wyrok uchylić, gdy uzna, że zachodzą ku temu podstawy, niezależnie od tego czy strona skarżąca zawarła w apelacji wnioski o uchylenie wyroku czy jedynie o jego zmianę. Może także dokonać zmiany wyroku, gdy zachodzą podstawy do wydania orzeczenia reformatoryjnego, choć strona w apelacji wносиła o uchylenie wyroku. Wynika to z przyznanej sądowi odwoławczemu swobody jurysdykcyjnej, polegającej na tym, że rozstrzygnięcie sprawy powinno nastąpić w sposób adekwatny do zaistniałej sytuacji procesowej (zob. T. Wiśniewski, [w:] Dolecki, Wiśniewski, Komentarz KPC, t. 2, 2010, s. 68-69).

Rozpoznając apelację pozwanego organu rentowego Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na treść świadectwa pracy z 14 września 2001 r. wystawione przez (...) Spółka Akcyjna (...) za okres zatrudnienia ubezpieczonego w Zakładach (...) w B. od dnia 01 września 1971r. do dnia 31 marca 1977r. (dowód: świadectwo pracy z 14 września 2001 r., k. 96 akt osobowych, k. 20 akt sądowych), w którym to zostało wyszczególnione, iż w okresie od 1 września 1971 r. do 21 czerwca 1973 r. ubezpieczony był uczniem, nadto w punkcie 6 tego świadectwa podano, że „podpisana była z uczniem indywidualna umowa o naukę zawodu”. Na niniejsze nie zwrócił uwagi zarówno apelujący, jak i Sąd Okręgowy.

Sąd Apelacyjny uznał zatem, iż we wskazanym powyżej zakresie należy uzupełnić postępowanie dowodowe, gdyż do ustalenia pozostała zasadnicza kwestia rzutująca na rozstrzygnięcie. Dlatego też Sąd Apelacyjny na rozprawie w dniu 15 października 2015 r. dopuścił dowód z uzupełniającego przesłuchania L. L. na okoliczność charakteru wykonywanych prac w latach 1971 do 1973 r. Ponadto Sąd Apelacyjny zwrócił się do (...) SA o nadesłanie akt osobowych ubezpieczonego za okres zatrudnienia w latach 1971-1977. W oparciu o akta osobowe ubezpieczonego Sąd Apelacyjny ustalił, iż w okresie od dnia 01 września 1971r. do dnia 21 czerwca 1973r. ubezpieczony był uczniem zasadniczej szkoły zawodowej i odbywał naukę zawodu zgodnie z zawartą umową o naukę zawodu. Następnie z dniem 22 czerwca 1973 r. ubezpieczony został przyjęty na stanowisko spawacza. Z zeznań ubezpieczonego wynika, iż w latach 1971 do 1973 uczęszczał do przyzakładowej szkoły zawodowej dla pracujących, gdzie nauka odbywała się w systemie trzy dni nauki trzy dni pracy. W powyższym zakresie Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego zaprezentowane w wyroku z dnia 24 kwietnia 2009 r., sygn. akt: II UK 334/08, zgodnie z którym okres nauki zawodu połączonej z obowiązkiem doksztalcania się w zasadniczej szkole zawodowej nie stanowi okresu pracy w warunkach szkodliwych, wykonywanej na zasadach określonych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Wyłączając powyższy okres nauki stanowiący 1 rok 9 miesięcy i 21 dni z okresów pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach, pozostałe okresy: od 22 czerwca 1973 r. do 31 marca 1977 r., od 02 stycznia 1987 r. do 31 marca 1987 r. i od 01 czerwca 1989 r. do 31 grudnia 1998 r. stanowią 13 lat, 7 miesięcy i 10 dni, zatem ubezpieczony nie legitymuje się 15 letnim okresem uprawniającym do nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Nie uszło uwadze Sądu Apelacyjnego, iż ze wskazanych wyżej akt osobowych wynika również, że po odbyciu zasadniczej służby wojskowej ubezpieczony został zatrudniony na stanowisku spawacza od dnia 08 listopada 1976 r., jednakże na okres od 20 stycznia 1977r. do 28 lutego 1977r. ubezpieczony został oddelegowany z Wydziału Spawalniczego do pracy w kotłowni.

W konsekwencji uznać należało, iż wnioskodawca nie udowodnił posiadania co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Tym samym nie zostały spełnione wszystkie przesłanki niezbędne do uzyskania przez niego prawa do wcześniejszej emerytury, o których stanowi art. 184 i art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z § 2 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Na marginesie Sąd Apelacyjny wskazuje, iż według dokumentów zawartych w aktach rentowych ubezpieczony wystąpił z wnioskiem o emeryturę w dniu 08 lipca 2014r., a nie 08 kwietnia 2014r. Ponadto Sąd Okręgowy przyznając prawo

do emerytury od dnia 21 sierpnia 2014r. miał zapewne na uwadze, iż z tą datą ubezpieczony osiągnął wiek 60 lat, a nie jak wskazano w uzasadnieniu wyroku, iż prawo do emerytury przyznano od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożono wniosek o świadczenie.

Mając na uwadze poczynione ustalenia Sąd Apelacyjny, na mocy art. 386 § 1 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

SSO del. Maria Ołtarzewska SSA Maria Sałańska-Szumakowicz SSA Jerzy Andrzejewski ‘